

В.М. Коваленко¹Н.М. Шуба²В.М. Корнацький¹¹ Інститут кардіології, Київ² Київська медична академія
післядипломної освіти**Ключові слова:**ревматологічна служба
в Україні, ревматичні хвороби.**СУЧАСНИЙ СТАН
РЕВМАТОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ
В УКРАЇНІ****Резюме.** Наведено сучасні дані про епідеміологію ревматичних хвороб, поширених у всьому світі, проаналізовано їх поширеність у регіонах України. Характеризуються сучасний стан ревматологічної служби в Україні, її досягнення, а також проблеми, які потребують подальшого вирішення.

Проблеми ревматології протягом останніх десятиріч незмінно привертають увагу науковців та клініцистів, що зумовлено медико-соціальною значущістю ревматичних захворювань. Ревматологія – це інтегральна медична спеціальність, яка об'єднує ряд галузей медицини: загальну терапію, кардіологію, ортопедію і травматологію, реабілітацію тощо (Коваленко В.Н., Каминский А.Г., 2000).

Проблема ревматичних захворювань розглядається в усьому світі як одна з найбільш значущих не лише з медичної точки зору, а й із соціально-економічної. Так, хвороби суглобів у США є найпоширенішими хронічними захворюваннями. У 1995 р. їх виявлено у 15% усього населення, а за прогнозом до 2020 р. – більше ніж у 18%. Подібна ситуація спостерігається і в Європі. У ФРН хронічний поліартрит зареєстровано у 800 тис. пацієнтів, а дегенеративні ураження опорно-рухового апарату – майже у 50% дорослого населення (Насонова В.А. Фоломеева О.М., 2000).

Загальна захворюваність на ревматичні хвороби у розвинених країнах, зокрема в США, вища, ніж в Україні, і в останні десятиріччя складає від 15 до 20% (37–50 млн населення), в той час як на гіпертонічну хворобу – 20 млн, а на цукровий діабет – 5 млн.

У той же час поширеність хвороб кістково-м'язової системи серед населення Росії у 1999 р. складала 8,26%, тобто на них хворіли понад 12 млн осіб. Ревматичні хвороби в Україні за поширеністю займають 3-тє місце після хвороб органів кровообігу і травлення і склали у 2000 р. 9,5% (9512 на 100 тис. населення), тобто більше ніж 4 млн осіб. Слід зазначити, що ревматичні захворювання мають досить тяжкі медико-соціальні наслідки як для самого хворого, так і для його сім'ї та суспільства в цілому. Так, у США артрити посідають 1-ше місце серед причин непрацездатності населення віком 16–72 років (Health for All. Statistical Data Base, Vers. 1990–1999, 2000).

Великі економічні затрати внаслідок ревматичних захворювань спостерігаються і в Україні. Так, щодо первинної інвалідності ревматичні хвороби займають 2-ге місце після хвороб органів кровообігу, а тимчасова непрацездатність останніми роками посідає 1-ше місце і поступається тільки гострим респіраторним хворобам, травмам та отруєнням. Медико-соціальне значення порушеної проблеми сприяло тому, що 13 січня 2000 р. ВООЗ

офіційно оголосила про початок Всесвітньої декади патології суглобів та кісток.

Слід підкреслити, що саме патологія кістково-суглобового апарату є однією з найбільш значущих медичних проблем, яка впливає на економіку суспільства, здоров'я та якість життя кожної людини.

Ревматична патологія налічує понад 150 хвороб та синдромів, серед яких остеоартроз (ОА), ревматоїдний артрит (РА), остеопороз (ОП), кістково-м'язові травми, а також біль у нижній ділянці спини (БНС) зумовлюють значне медико-соціальне та економічне навантаження на суспільство.

В індустріально розвинених країнах:

- БНС займає 2-ге місце серед причин тимчасової непрацездатності;
- близько 40% осіб похилого віку страждають на ОА, 25% із них неспроможні виконувати звичайну домашню роботу.
- близько 50% хворих на РА через 10 років від початку захворювання отримують інвалідність;
- ОП призводить до переломів шийки стегна, що у 1998 р. складало 1,7 млн випадків (Health for All. Statistical Data Base, Vers. 1990–1999, 2000).

Основними завданнями ревматологічної служби України є розробка стратегії поліпшення здоров'я, якості життя осіб з патологією кістково-суглобового апарату залежно від соціально-економічного стану та місця їх проживання, а також розробка економічно ефективних схем запобігання розвитку захворювань (первинна профілактика) м'язово-суглобового апарату та їх загострень (вторинна профілактика).

Тому подальше вдосконалення ревматологічної допомоги населенню України та раннє виявлення ревматичних хвороб є надзвичайно актуальним завданням. Проведено оцінку стану ревматологічної служби на основі показників державної статистичної звітності. Наявна в державі система надання спеціалізованої медичної допомоги пацієнтам із ревматичними хворобами відповідає загальноприйнятим нормам і проводиться поетапно: район (спеціалізовані кабінети, ліжка), область (ревматологічні центри, кабінети, спеціалізовані відділення), держава (Український ревматологічний центр: стаціонарне лікування, консультації). У складі ревматологічної служби працюють близько 400 лікарів-ревматологів, для стаціонарного лікування розгор-

нуто 2705 ліжок - з розрахунку 0,55 на 10 тис. на-селення.

Організаційно-методичну роботу ревматологічної служби проводить методичний кабінет у складі Українського ревматологічного центру, Асоціація ревматологів України та її осередки в областях у співпраці з науково-дослідними інститутами кардіології, серцево-судинної хірургії, ортопедії і травматології, медичної реабілітації і курортології, а також ряд кафедр вищих медичних навчальних закладів МОЗ України, які займаються питаннями ревматології. Щорічно ревматологічна служба разом з Асоціацією ревматологів, науково-дослідними інститутами та вищими медичними навчальними закладами проводить пленуми ревматологів, школи ревматологів, конференції з актуальних питань ревматології, видає методичні рекомендації, монографії, посібник з ревматології (підготовлені акад. Г.В. Дзяком, проф. В.М. Коваленком та ін.) для лікарів, здійснює підготовку клінічних ординаторів та аспірантів на базі Українського ревматологічного центру та кафедри терапії і ревматології КМАПО ім. П.Л. Шупика. З 2000 р. випускається «Український ревматологічний журнал», виділено реабілітаційні ліжка в санаторії «Жовтень».

Незважаючи на певну роботу, що її проводить ревматологічна служба з 2000 р., залишається низка проблем, які потребують подальшої уваги та вирішення.

Хоча показники загальної захворюваності на хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини зростають, рівень її залишається значно нижчим порівняно зі світовим (табл. 1) (Статистично-аналітичний довідник стану здоров'я населення України в зв'язку з хворобами системи кровообігу, 2001).

Особливо низький рівень поширеності цієї патології спостерігається в Автономній Республіці Крим, Закарпатській, Миколаївській, Полтавській, Запорізькій областях.

Серед ревматичних захворювань найпоширенішими є ОА, РА, сольові артропатії, менш поширеними, але з найтяжчим перебігом - системні хвороби сполучної тканини, які у великій кількості пацієнтів призводять до стійкої втрати працездатності.

Аналізуючи показники поширеності ОА, слід відзначити, що загальна захворюваність в Україні (табл. 2) складає 1968,5 на 100 тис. населення, що значно нижче світових показників (США - 7%), а контрольний показник - 6,5%, тобто 6500 на 100 тис. населення. Особливо низький рівень загальної захворюваності на ОА спостерігається у Львівській, Миколаївській, Полтавській, Запорізькій, Рівненській, Хмельницькій областях.

Що ж до поширеності РА (табл. 3), то вона складає 330,59 на 100 тис. населення, що також нижче світового рівня (0,6%) та контрольного показника в Україні, який складає 0,42%. Особливо низький рівень діагностики РА в Харківській, Запорізькій, Донецькій, Миколаївській областях, Автономній Республіці Крим, м. Києві та Севастополі.

Поширеність сольових артропатій у 2000 р. (табл. 4) складає 233,96 на 100 тис. населення. Особливо низькі показники в Чернівецькій, Луганській, Кіровоградській, Київській, Закарпатській, Івано-Франківській, Запорізькій, Сумській областях та Автономній Республіці Крим.

Привертає увагу досить велика розбіжність між показниками вищенаведених захворювань. Така велика розбіжність у показниках поширеності ревматичних хвороб суглобів серед населення облас-

Таблиця 1

Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини (на 100 тис. населення)

Найменування регіону	Роки								Летальність, %
	Поширеність				Захворюваність				
	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000	
Україна	7921	8485	8585	8832,55	3162	3404	3279	3335,34	0,02
Автономна Республіка Крим	4621	4855	4952	5282,17	1749	1808	1725	1859,06	0,03
Вінницька	9946	10545	11341	11340,07	3723	3933	4169	4187,75	0,01
Волинська	13952	13698	13776	13529,05	5028	4985	4562	4501,28	0,02
Дніпропетровська	9351	10515	10862	11227,57	4349	4931	5045	5165,38	0,02
Донецька	8243	9002	9180	9093,63	3354	3602	3371	3309,03	0,01
Житомирська	7033	7240	7516	9040,75	2186	2268	2214	2218,31	0,04
Закарпатська	5597	5362	5541	5857,27	3405	3423	3084	3184,38	0,04
Запорізька	6268	6803	6469	6075,47	2877	3277	3014	2640,19	0,01
Івано-Франківська	7736	8826	9217	9953,8	3347	3892	3672	4000,26	0,03
Київська	8423	8838	9217	9562,37	2593	2720	2731	2725,7	0,01
Кіровоградська	7821	8059	8230	9221,78	2564	2514	2571	2906,28	0,03
Луганська	6419	6920	7065	7104,08	2390	2797	2740	2796,83	0,02
Львівська	6472	7466	7697	8236,98	3062	3793	3769	4193,16	0,03
Миколаївська	4856	5303	5590	5522,83	1508	1943	1988	1993,17	0,02
Одеська	8897	9468	9654	9707,66	3289	3380	3346	3286,06	0,01
Полтавська	6288	6665	6606	6768,81	2571	2817	2708	2643,25	0,02
Рівненська	7664	7832	7658	7734,24	3505	3488	2981	3235,37	0,05
Сумська	8075	8367	7855	8445,18	3496	3530	3124	3227,7	0,02
Тернопільська	8462	9011	8648	8806,61	3220	3263	3060	2983,18	0,05
Харківська	6459	6833	6671	6865,34	2629	2857	2620	2784,11	0,02
Херсонська	6383	6583	7937	8072,44	3493	3758	4282	3901,06	0,02
Хмельницька	7202	7606	7543	7693,15	2386	2613	2506	2758,15	0,04
Черкаська	11828	12448	12196	12357,65	4299	4199	3880	3719,59	0,01
Чернівецька	12530	13328	12547	12951,83	5830	6148	5125	5413,72	0,01
Чернігівська	11905	12441	11854	12133,91	4855	4895	4318	4101,73	0,03
м. Київ	8305	9107	9080	9670,75	2554	2719	2740	2924,37	0,02
м. Севастополь	7413	8893	9211	9122,17	2325	2261	2441	2354,24	0,03

Таблиця 2

Артрози (на 100 тис. населення)

Найменування регіону	Роки					
	Поширеність			Захворюваність		
	1997	1999	2000	1997	1999	2000
Україна	1212	1790	1968,5	254	420	453,84
Автономна Республіка Крим	805	1037	1175,18	180	269	319,5
Вінницька	2386	3175	3317,16	522	591	650,77
Волинська	2755	3094	3261,79	340	446	526,29
Дніпропетровська	1096	1894	2104,64	346	602	676,01
Донецька	1896	2668	2709,95	307	460	453,66
Житомирська	1121	2107	3319,27	173	426	488,2
Закарпатська	360	977	1335,24	89	337	473,25
Запорізька	862	1207	1210,53	141	356	279,16
Івано-Франківська	2353	3645	3963,99	530	780	937,84
Київська	686	1287	1459,4	190	352	411,77
Кіровоградська	1331	1988	2237,42	219	365	435,47
Луганська	810	1161	1138,77	179	350	330,82
Львівська	318	700	764,38	121	310	290,6
Миколаївська	558	668	796,98	132	204	238,31
Одеська	1729	2239	2355,66	385	535	556,55
Полтавська	464	829	970,93	96	321	366,7
Рівненська	640	1075	1063,28	116	239	238,78
Сумська	1273	1606	1828,03	261	365	420,15
Тернопільська	1568	1896	2072,99	197	234	282,82
Харківська	933	1189	1265,75	226	323	357,28
Херсонська	633	2109	2677,82	248	775	724,55
Хмельницька	983	1318	1451,12	152	257	298,94
Черкаська	2058	2950	3437,19	442	534	675,5
Чернівецька	2772	3447	3811,79	454	417	681,84
Чернігівська	1428	2253	2304,32	315	517	433,2
м. Київ	690	1239	1419,51	202	395	405,29
м. Севастополь	982	1665	1653,92	215	384	343,9

Таблиця 3

Ревматоїдний артрит (на 100 тис. населення)

Найменування регіону	Роки								Летальність, %
	Поширеність				Захворюваність				
	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000	
Україна	342	338	333	330,59	21	21	22	21,98	0,15
Автономна Республіка Крим	255	257	236	247,45	11	13	11	13,06	0,07
Вінницька	766	726	727	722,62	39	37	38	36,2	0,04
Волинська	403	412	417	391,58	25	26	31	26,77	0,21
Дніпропетровська	269	273	268	271,68	16	15	20	20,13	0,24
Донецька	226	232	230	219,33	15	14	11	10,12	0,07
Житомирська	358	341	320	333,62	22	19	18	21,34	0,19
Закарпатська	405	389	372	332,88	34	28	24	21,43	0,20
Запорізька	168	168	167	159,82	11	13	13	12,55	0,11
Івано-Франківська	278	278	273	284,73	12	12	13	14,33	0,51
Київська	361	373	367	361,63	23	25	27	25,31	0,07
Кіровоградська	339	341	356	357,53	14	15	22	19,25	0,18
Луганська	298	286	283	279,96	13	16	19	25,22	0,20
Львівська	612	611	601	609,17	37	39	44	42,36	0,09
Миколаївська	263	245	219	213,8	12	12	12	14,82	0,07
Одеська	344	354	352	361,07	29	30	33	31,86	0,01
Полтавська	462	458	439	442,75	20	23	22	22,64	0
Рівненська	378	363	394	404,57	30	26	32	34,97	0,41
Сумська	336	342	329	330,56	26	24	28	22,55	0,32
Тернопільська	534	500	449	419,04	19	14	14	8,01	0,10
Харківська	157	159	143	142,9	15	14	13	12,86	0,10
Херсонська	288	257	277	283,38	38	32	38	32,92	0
Хмельницька	505	517	518	494,23	29	29	26	26,48	0,27
Черкаська	355	349	315	308,54	19	17	19	20,34	0,14
Чернівецька	457	436	420	428,53	22	18	20	17,07	0,03
Чернігівська	422	421	432	454,61	31	27	27	33,14	0,50
м. Київ	262	252	270	263,65	20	21	25	26,35	0,13
м. Севастополь	212	204	263	224,29	8	5	7	5,19	1

тей України може свідчити про недосконалість діагностики, особливо на ранніх стадіях захворювань, а наслідком цього може бути неадекватне, недостатнє лікування та високі показники тимчасової і стійкої втрати працездатності.

Важливим у лікуванні ревматичних захворювань суглобів є проведення коригувальних операцій, у тому числі артрорезу та артропластики, які на відміну від ендопротезування не потребують значних фінансових затрат, тому необхідне подальше відпрацювання ревматологами та ортопедами-

травматологами стандартизованих підходів до медикаментозного лікування, диспансерного спостереження, поліклінічного та санаторно-курортного етапів лікування пацієнтів із ревматичними захворюваннями суглобів.

Заслуговує на увагу той факт, що на відміну від високорозвинених країн світу поширеність ревматизму в Україні залишається високою - 678,5 на 100 тис. населення.

І знову спостерігається значна розбіжність у показниках гострої ревматичної гарячки серед

Сольові артропатії (на 100 тис. населення)

Найменування регіону	Роки							
	Поширеність				Захворюваність			
	1997	1998	1999	2000	1997	1998	1999	2000
Україна	263	257	249	233,96	43	41	47	37,86
Автономна Республіка Крим	118	108	89	104,86	18	21	15	13,35
Вінницька	257	276	337	340,16	34	42	52	47,74
Волинська	228	202	136	144,48	57	54	34	32,68
Дніпропетровська	471	517	438	400,03	64	69	64	52,04
Донецька	224	155	167	167,58	30	17	40	43,86
Житомирська	89	101	103	137,75	14	14	29	28,45
Закарпатська	150	138	117	129,51	42	43	37	44,08
Запорізька	92	97	129	81,57	16	12	44	18,64
Івано-Франківська	59	32	224	132,23	20	5	115	52,09
Київська	91	89	93	116,85	12	12	20	18,03
Кіровоградська	103	82	77	89,36	14	6	16	15,12
Луганська	179	174	157	90,26	12	16	42	13,77
Львівська	352	343	404	387,21	71	69	83	56,93
Миколаївська	227	150	187	151,78	66	29	53	58,22
Одеська	496	543	565	531,15	80	76	78	60,15
Полтавська	333	374	254	205,66	81	113	38	25,23
Рівненська	331	338	321	337,14	37	49	50	41,83
Сумська	64	64	68	75,06	9	10	8	12,27
Тернопільська	178	181	144	165,34	13	14	13	13,75
Харківська	339	325	271	239,75	43	53	41	25,81
Херсонська	182	163	98	119,91	43	34	26	35,35
Хмельницька	435	461	470	479,76	78	89	81	79,37
Черкаська	160	138	145	148,09	23	21	27	28,58
Чернівецька	93	64	67	62,35	17	7	5	4,57
Чернігівська	719	720	622	587,9	165	143	126	81,17
м. Київ	360	337	307	291,55	48	36	44	49,59
м. Севастополь	170	316	250	178,21	19	19	19	10,38

Таблиця 5

Гостра ревматична гарячка (гострий ревматизм) (на 100 тис. населення)

Найменування регіону	Роки					
	Поширеність			Захворюваність		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Україна	100,88	89,71	79,68	13,18	16,69	11,24
Автономна Республіка Крим	37,20	30,72	30,66	4,13	5,30	3,66
Вінницька	34,94	39,33	31,24	15,51	16,58	12,83
Волинська	164,06	129,04	69,34	19,99	17,52	14,83
Дніпропетровська	128,18	115,05	80,57	8,90	8,70	6,97
Донецька	130,62	122,07	117,97	14,99	11,77	10,72
Житомирська	108,69	96,33	68,87	17,37	96,33	13,45
Закарпатська	98,49	91,35	67,02	26,64	29,77	21,53
Запорізька	92,79	81,78	72,16	7,36	11,76	7,24
Івано-Франківська	17,59	12,66	9,88	7,34	7,12	7,34
Київська	125,50	125,17	115,85	14,74	12,53	9,15
Кіровоградська	139,68	121,39	101,1	9,31	9,56	8,25
Луганська	95,91	89,48	79,25	6,18	6,19	4,71
Львівська	187,88	125,96	147,19	34,31	55,62	38,17
Миколаївська	103,24	104,37	111,41	8,07	10,08	8,64
Одеська	47,16	35,77	32,35	11,67	10,29	7,78
Полтавська	168,31	164,71	153,83	26,98	25,89	23,43
Рівненська	105,13	87,77	89,76	20,78	22,00	23,53
Сумська	61,42	61,12	44,03	10,01	12,74	7,85
Тернопільська	46,75	46,73	44,18	6,20	6,83	5,31
Харківська	48,90	47,92	39,6	6,40	6,73	4,48
Херсонська	147,42	111,74	68,46	15,61	20,06	9,93
Хмельницька	93,83	100,15	97,05	13,48	13,50	16,16
Черкаська	31,02	27,44	25,38	4,10	3,86	2,69
Чернівецька	57,82	57,21	50,39	11,24	8,37	8,2
Чернігівська	98,46	85,76	85,63	15,26	13,68	14,33
м. Київ	165,61	146,41	131,78	13,77	17,15	10,73
м. Севастополь	14,94	10,72	15,87	3,35	1,53	0,61

областей України (табл. 5). Так, досить низькі показники спостерігаються в Івано-Франківській, Черкаській, Вінницькій, Одеській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Чернівецькій областях, Севастополі та Автономній Республіці Крим. У той же час високі показники спостерігаються в м. Києві, Полтавській, Донецькій, Київській, Миколаївській та Львівській областях. Така розбіжність у показниках свідчить про неоднорозначність підходів до діагностики гострої ревма-

тичної гарячки і відповідно до тактики первинної та вторинної її профілактики.

Спостерігається також суттєва розбіжність у показниках поширеності хронічних ревматичних хвороб серця (табл. 6). Так, досить низькі показники спостерігаються в Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській, Донецькій, Дніпропетровській областях, а високі - в Закарпатській, Вінницькій, Тернопільській, Полтавській, які навіть перевищують контрольні цифри в Україні (1%). Такі

Хронічні ревматичні хвороби серця (на 100 тис. населення)

Найменування регіону	Роки					
	Поширеність			Захворюваність		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Україна	594,78	593,65	598,83	13,33	14,07	13,69
Автономна Республіка Крим	564,56	560,31	562,07	9,90	14,72	12,54
Вінницька	1109,26	1101,98	1095,1	19,22	18,48	17,79
Волинська	697,18	719,12	766,51	6,42	15,71	12,54
Дніпропетровська	363,22	357,28	385,44	9,26	8,27	9,93
Донецька	313,51	316,10	309,43	9,71	9,75	9,5
Житомирська	734,54	725,84	771,07	11,40	11,68	8,15
Закарпатська	1432,12	1381,96	1393,9	69,50	56,31	58,36
Запорізька	259,68	190,77	247,67	7,36	7,84	8,57
Івано-Франківська	650,33	651,23	659,75	2,74	2,29	2,71
Київська	741,14	727,34	720,65	10,74	12,40	10,75
Кіровоградська	759,15	771,56	765,83	9,31	10,72	9,83
Луганська	505,03	474,89	446,93	5,82	4,61	5,21
Львівська	715,70	764,43	786,14	23,17	25,68	32,82
Миколаївська	357,96	345,24	329,87	5,89	8,08	10,16
Одеська	747,38	728,61	712,59	13,14	13,03	11,55
Полтавська	996,10	1011,11	1006,61	16,36	23,30	20,11
Рівненська	767,93	813,48	813,61	36,29	27,14	25,49
Сумська	713,35	669,78	651,02	14,84	12,21	13,35
Тернопільська	983,61	985,03	1026,91	10,44	14,31	11,8
Харківська	271,95	275,13	268,82	9,06	10,79	9,15
Херсонська	216,36	277,79	365,72	10,34	17,02	19,34
Хмельницька	698,92	697,50	703,73	10,44	13,50	11
Черкаська	462,61	444,28	432,85	6,10	7,72	6,72
Чернівецька	850,38	868,58	863,92	6,36	6,21	6,72
Чернігівська	836,98	830,75	858,77	17,93	19,59	22,34
м. Київ	459,56	500,06	464,88	20,39	21,17	14,34
м. Севастополь	407,56	401,91	409,82	5,49	3,68	2,14

значні розбіжності в показниках за областями свідчать про необхідність подальшої верифікації ревматизму і ревматичних вад серця серед дорослого населення ще на стадії компенсації кровообігу, коли можна провести ефективне хірургічне лікування і тим самим знизити показники первинної інвалідності серед працездатного населення. Крім того, враховуючи той факт, що проблема ревматизму залишається спільною для педіатрів і терапевтів, вирішення її необхідно проводити в комплексній співпраці цих фахівців.

З метою подальшого вдосконалення надання ревматологічної допомоги населенню України, окрім методично-організаційної та кадрової допомоги, впроваджуються сучасні технології діагностики і лікування ревматичних хвороб, що сприяє поліпшенню здоров'я та максимальному збереженню працездатності пацієнтів, зменшенню соціальних та економічних затрат держави.

ЛІТЕРАТУРА

Коваленко В.Н., Каминский А.Г. (2000) Ревматология как одна из важнейших проблем медицины. Укр. ревматол. журн., 1: 3-8.
Насонова В.А. Фоломеева О.М. (2000) Медико-социальные проблемы хронических заболеваний суставов и позвоночника. Терапевт. арх., 5: 5-9.
 Статистично-аналітичний довідник стану здоров'я населення України в зв'язку з хворобами системи кровообігу (2001) Відповідальний виконавець Корнацький В.М., 64 с.
 Україна в цифрах у 1999 р. (1999) Держкомстат України, 210 с.
 Health for All. Statistical Data Base, Vers. 1990-1999 (2000) D. 1&2. Copenhagen. Vol. 1&2.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЕВМАТОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ В УКРАИНЕ

В.Н. Коваленко, Н.М. Шуба, В.М. Корнацкий

Резюме. Приведены современные данные об эпидемиологии ревматических болезней, распространённых во всем мире, проанализирована их распространённость в регионах Украины. Характеризуются современное состояние ревматологической службы в Украине, ее достижения, а также проблемы, требующие дальнейшего решения.

Ключевые слова: ревматологическая служба в Украине, ревматические болезни.

THE CURRENT PROBLEMS OF THE RHEUMATOLOGICAL SERVICE IN UKRAINE

V.N. Kovalenko, N.M. Shuba, V.M. Kornatsky

Summary. We report about the current epidemiology of rheumatic diseases in Ukraine, analyze the current state of rheumatological service, its successes and problems, that need solution.

Key words: rheumatological service of Ukraine, rheumatic diseases.

Адреса для листування:

Коваленко Володимир Миколайович
 03151, Київ, вул. Народного ополчення, 5
 Інститут кардіології ім. М.Д. Стражеска АМН України